

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник матеріалів IV підсумкової науково-
практичної студентської конференції ONEU
"Сучасні виклики економіки"

17 квітня 2024 р.

Одеса 2024

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ У МОЛОДІ

У педагогічній науці самооцінка розглядається як позитивне ставлення, яке відображається як емоційно забарвлене суб'єктивне переживання. Таке визначення дозволяє краще розуміти мотивацію, дії та загальну діяльність індивіда. Самооцінка є важливою якістю особистості, оскільки вона визначає подальший її розвиток. У процесі формування та розвитку індивідуальної самооцінки основна увага приділяється педагогічній позиції, що виступає ключовою тактикою психопедагогічної підтримки. Самооцінка особистості формується під впливом різноманітних факторів. Незалежно від бази для оцінки, самооцінка завжди має свій суб'єктивний характер. Підлітковий вік розглядається вченими як особлива психологічна та демографічна група з власними установками та специфічними нормами поведінки [1].

D. Wexler вказує на зв'язок між позитивною самооцінкою підлітка та його прийняттям серед однолітків, яке часто зумовлюється його фізичною привабливістю. Це стає важливою складовою підліткових міжособистісних відносин. Рівень адекватності фізичного «Я» впливає на напрямок концепції себе та самооцінку особистості [2]. У процесі формування своєї самооцінки людина нерідко опирається на конкретну суспільну групу, чії цінності та ідеали стають основою для власної самооцінки. Самооцінка, що складається з уявлення про себе та взаємодію з навколишнім світом, впливає на поведінку особистості та регулює міжособистісні відносини. Недоречно завищена чи занижена самооцінка може спровокувати внутрішні конфлікти, які будуть проявлятися по-різному. Наприклад, при заниженій самооцінці характерне формування комплексу неповноцінності, відсутність ініціативності, самокритичність, байдужість та тривожність. Підвищена самооцінка навпаки може призвести до зарозумілості, озлобленості та відчуження від інших. Погіршення або руйнація самооцінки призводить до втрати впевненості в собі, недовіри до власних здібностей, а також може зіпсувати плани та завдати шкоди самоповазі. Це може призвести до відчуття втрати власної ідентичності та відчуження від себе, що у дітей та підлітків може призвести до затримки у розвитку [3, с. 213].

Більшість хлопців мають тенденцію відзначати у собі лише позитивні риси, спираючись виключно на позитивні оцінки свого оточення, які підтримують створений позитивний образ. Водночас їм часто не вдається усвідомити свої недоліки, або ж ці недоліки не аналізуються належним чином, що ускладнює пошук шляхів для власного розвитку. Самоповага та аутосимпатія можуть бути неузгодженими, що може призвести до внутрішніх конфліктів. Ця тенденція до неузгодженості спостерігається також у дівчат.

Деякі юнаки мають адекватне уявлення про себе з елементами критичності, що свідчить про наявність розвиненої і згуртованої системи уявлень про себе. Вони орієнтовані не лише на позитивні, але й на негативні та амбівалентні риси, які визнаються як частина їх особистості, а також враховують думки свого оточення. Це дозволяє їм усвідомити свої недоліки та знаходити шляхи їх вдосконалення. У випадку, коли хлопець-юнак не може відповідати стандартним уявленням про поведінку «справжнього» чоловіка, які нав'язуються оточенням, або які він усвідомлює у власній свідомості, активізуються механізми компенсації. Це призводить до завищеної самооцінки та неадекватного самовідображення [4]. Серед дівчат переважає середня адекватна самооцінка. Для них позитивне ставлення до себе пов'язане не стільки з наявністю соціально прийнятних рис, скільки із загальним позитивним ставленням до себе. Крім того, суспільство ставить менш жорсткі вимоги до дівчат, оскільки гендерні стереотипи жіночності включають такі риси, як емоційність, дружелюбність, вразливість, схильність до турботи та уваги до власних почуттів. У старших підлітків спостерігається активне використання захисних психологічних механізмів, які призводять до некритичного оцінювання власних недоліків та завищення позитивних якостей. Гендерні відмінності проявляються в тому, що дівчата більш критично ставляться до своїх недоліків на відміну від хлопців. Цікаво, що рівень розвиненості емпатії також впливає на самовідображення та самооцінку старших підлітків. У дівчат емпатія має значно більший вплив на формування позитивного ставлення до себе, самоповаги та критичного оцінювання власних недоліків. У свою чергу, у хлопців емпатійність зумовлює тенденцію до формування високої самооцінки [5].

Отже, розглядаючи гендерні відмінності у формуванні самооцінки особистості у молоді, можна відзначити, що хлопцям властиві довіра до авторитету однолітків, менш критичне ставлення до власних недоліків, акцент на фізичній ефективності тіла та рідкісне зниження власної самооцінки. У дівчат спостерігається високий рівень емпатії та рефлексії, критична оцінка негативних якостей та більш виражений рівень ідентифікації з групою.

Список використаних джерел

1. Варій М.Й. Психологія особистості: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр учбової літератури, 2008. 591 с.
2. Бондаревич С.В., Суслік Л.В. Теоретичні аспекти формування самооцінки особистості залежно від впливу гендерних стереотипів на неї. *Theoretical foundations of modern science and practice. Abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal. 2021. P. 208-214.*
3. Зозуляк-Случик Р., Лесюк О. Психологічні особливості формування самооцінки підлітків. *Обрії*. 2015. № 1. С. 23–26.
4. Марченко О.Ю. Гендерні особливості та відмінності у показниках самоопису фізичного розвитку юнаків і дівчат різних вікових категорій. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/300241822.pdf>

5. Wexler D. The Adolescent Self: Strategies for Self – Management. Belf – Soothing. Self – Esteem in Adoltseents. New York: W W. Norton; 1991.276 p.